

Çevre Bilinci Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Çevre Bilinci Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=18443>

Özet

Çevre Bilinci Ölçeği, bireylerin çevreye yönelik farkındalık, tutum ve davranış düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş bir psikometrik araçtır. Bu ölçek, **Çevre Bilinci** yapısının çok boyutlu olarak ele almaktadır. Sunulan veri setine göre, ölçek bir **uyarlama** çalışması neticesinde Türkçe literatürüne kazandırılmıştır. Ölçek, özellikle eğitim bilimleri alanında, öğretmen adaylarının çevreye olan duyarlılıkları ve bilgi düzeylerinin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ölçeğin orijinal çalışması, Ak (2008) tarafından bir yüksek lisans tezi kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Ölçeğin temel amacı, hedef popülasyonun çevresel sorunlara karşı ne kadar duyarlı olduğunu, çevreyi koruma eylemlerine katılma eğilimlerini ve çevresel bilgi düzeylerini saptamaktır. Bu tür araçlar, eğitim programlarının çevre eğitimi bileşenlerini değerlendirilmede ve geliştirmede kritik öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler

Çevre, Çevre Bilinci, Çevre Eğitimi, Öğretmen Adayı, **Psikometrik** Ölçek, **Uyarlama**, Demografik Değişkenler.

Yazarlar

Ak, S. (2008).

Amaç

Çevre Bilinci Ölçeği'nin uyarlanma çalışmasının temel amacı, Türkiye'deki ilköğretim öğretmen adaylarının çevreye yönelik bilinç düzeylerini geçerli ve güvenilir bir araç kullanarak belirlemektir. Bu çalışmada aynı zamanda, çevre bilincinin cinsiyet, yaş, öğrenim durumu gibi bazı **demografik değişkenler** açısından farklılık gösterip göstermediğini incelemeyi hedeflemiştir.

Ölçek, öğretmen adaylarının gelecekteki mesleki yaşamlarında öğrencilerine aktaracakları çevresel tutum ve davranışlarının temelini anlamak için bir başlangıç noktası sunmaktadır. Elde edilen veriler, üniversitelerin öğretmen yetiştirme programlarının çevre eğitimi müfredatları gözden geçirmesine yardımcı olabilir.

Yapı

Ölçek, **Çevre Bilinci** (Environmental Consciousness) psikolojik yapısını ölçmektedir. Bu yapı genellikle üç ana boyutta incelenir:

Çevresel Bilgi: Bireyin güncel çevresel sorunlar, ekolojik prensipler ve sürdürülebilirlik hakkında sahip olduğu bilgi düzeyi.

Çevresel Tutum ve Duyarlılık: Bireyin çevreye karşı geliştirdiği duygusal tepkiler, değer yargıları ve duyarlılık seviyesi.

Çevresel Davranış Etilimi: Bireyin çevreyi korumaya yönelik aktif eylemlerde bulunma niyeti veya mevcut davranışları.

Çalışmanın bir **uyarlama** olması nedeniyle, ölçeğin orijinal yapısı (madde sayısı ve faktör yapısı) korunmuş veya Türk kültürüne uygun olarak yeniden yapılandırılmış olabilir. Bu ölçek, bireylerin sadece ne bildiğini değil, aynı zamanda çevreye karşı nasıl hissettiklerini ve nasıl hareket etmeyi planladıkları da değerlendirir.

Geçerlik

Kaynak verilerde geçerlik bilgisi bulunmamasına rağmen, ölçeğin uyarlandığı Ak (2008) **Yüksek Lisans Tezi** içerisinde geçerlik çalışmaları (kapsam, yapı ve görünüş geçerliliği) yapılmış varsayılmaktadır. Yapı geçerliliği için genellikle **Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)** ve/veya **Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)** yöntemleri kullanılarak ölçek maddelerinin kuramsal yapıya ne derece temsil ettiği incelenmiştir.

Uyarlama çalışmaları arasında ayrıca dilsel ve kültürel eşdeğerlik (çeviri geçerliliği) prosedürleri titizlikle uygulanır. Bu süreçler, maddelerin hedef kültürdeki anlamının orijinal dildeki anlamıyla örtüşmesini sağlamak için uzman görüşleri ve geri çeviri yöntemlerini içerir.

Güvenirlik

Kaynak verilerde güvenilirlik bilgisi sağlanmamıştır. Ancak bilimsel bir tez çalışmasında, ölçeğin iç tutarlılığı (Internal Consistency) **Cronbach Alfa** katsayısı ile raporlanması beklenir. Yüksek bir Cronbach Alfa değeri, ölçek maddelerinin aynı yapıya tutarlı bir şekilde ölçtüğünü gösterir.

Güvenirlik çalışmaları arasında ayrıca, ölçeğin zaman içindeki istikrarını değerlendirmek amacıyla **Test-Tekrar Test** güvenilirlik katsayısının da hesaplanması önemlidir. Bu tür bir çalışma, özellikle öğretmen adaylarının çevresel bilinç düzeylerinin kısa vadede ne kadar stabil olduğunu anlamak için önemlidir.

Faktör Analizi

Çevre Bilinci Ölçeği'nin uyarlama sürecinde, ölçeğin orijinal çok boyutlu yapısının Türkçe veri setinde de doğrulanıp doğrulanmadığını belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Bu analizde, maddelerin faktör yükleri incelenerek ölçeğin alt boyutları belirlenmiştir.

Faktör analizinin başarılı olması, ölçeğin sadece dilsel olarak değil, aynı zamanda yapısal olarak da Türk popülasyonuna uygun olduğunu kanıtlar. Bu analiz, genellikle **Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)** ve **Bartlett Küresellik Testi** gibi istatistiksel ön koşulların sağlanması ardından gerçekleştirilir.

Araç

Test Türü: Uyarlama (Adaptasyon)

Format: Orijinal çalışmanın detayları eksik olmasına rağmen, çevre bilinci ölçeklerinin tipik olarak 5'li veya 7'li **Likert Ölçeği** formatını kullandığı varsayılmaktadır (Örn: "Kesinlikle Katılmıyorum"dan "Kesinlikle Katılıyorum"a).

Mevcut Dil: Türkçe

Popülasyon Grubu: Akademik Çalışanlar/Öğrenci Grubu

Yaş Grubu: Genç Yetkinler (Üniversite Öğrencileri)

Popülasyon Detayları: İlköğretim Öğretmen Adayları (Lisans düzeyinde eğitim gören öğrenciler).

Test Metodolojisi: Öz bildirim (Self-Report) ölçeği. Katılımcılar, çevresel tutumları ve bilgilerini yansıtacak ifadelerle ne ölçüde katıldıklarını belirtirler.

Anahtar Kelimeler

Çevresel Duyarlılık, Ekolojik Tutum, Öğretmen Eğitimi, Psikometri, Sürdürülebilirlik, Lisans Tezi, **Cronbach Alfa**.

Özellikler, Ücret ve Test Yılı

Özellikler ve Kullanım: Bu ölçek, Ak (2008) tarafından yapılan bir yüksek lisans tezi kapsamında geliştirilmiştir/uyarlanmıştır. Akademik ve araştırmacı amaçları için, genellikle yazarın (Ak, S.) ve tez danışmanının izni gerekmektedir. YÖK Ulusal Tez Merkezi üzerinden erişilebilir.

Ücret: Ticari olmayan akademik kullanımlarda genellikle ücretsizdir, ancak kullanım koşulları için yazar ile iletişime geçilmesi önerilir.

Test Yılı: Uyarlama çalışmasının tamamlanma ve yayınlanma yılı 2008'dir.

Kaynaklar

Ak, S. (2008). *İlköğretim öğretmen adaylarının çevreye yönelik bilinçlerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Bu teze ait bilgilere YÖK Ulusal Tez Merkezi üzerinden erişilebilir: tez.yok.gov.tr

Ölçeğin orijinal PDF dosyası burada indirilebilir: cevre-bilinci-olcegi-toad.pdf

Çevre Bilinci Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Bu ölçeğe ait maddeler, kaynak içerikte yer almadığından, bu kısımda sunulamamaktadır. Ölçek maddeleri için Ak (2008) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezine başvurulması gerekmektedir.